

Segona Reunió sobre Història Forestal Valladolid, 18-20 de setembre del 2003

Albert Pèlach Mañosa
Joan Manuel Soriano López

Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Geografia
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
albert.pelachs@uab.es
joanmanuel.soriano@uab.es

Resum

Del 18 al 20 de setembre del 2003 es va celebrar a Valladolid la Segona Reunió sobre Història Forestal, convocada pel Grup de Treball d'Història Forestal de la Societat Espanyola de Ciències Forestals (SECF). La reunió es va agrupar en tres sessions: fonts per a la història forestal, interpretació de la vegetació des de la història forestal i història socioeconòmica de «los montes españoles», la qual cosa va permetre la presentació de trenta-cinc comunicacions.

Paraules clau: història, dinàmica i fonts d'informació forestal.

Resumen. *Segunda Reunión sobre Historia Forestal. Valladolid, del 18 al 20 de septiembre de 2003*

Del 18 al 20 de septiembre de 2003 se celebró en Valladolid la Segunda Reunión sobre Historia Forestal, convocada por el Grupo de Trabajo de Historia Forestal de la Sociedad Española de Ciencias Forestales (SECF). La reunión se agrupó en tres sesiones: fuentes para la historia forestal, interpretación de la vegetación desde la historia forestal y historia socioeconómica de los montes españoles, lo que permitió la presentación de treinta y cinco comunicaciones.

Palabras clave: historia, dinámica y fuentes de información forestal.

Résumé. *Deuxième Réunion sur Histoire Forestière. Valladolid, du 18 au 20 de septembre de 2003*

Du 18 au 20 septembre a eu lieu à Valladolid la 2ème Réunion sur Histoire Forestière, convoquée par l'Équip de Travail d'Histoire Forestière de la Société Espagnole de Ciencias Forestières (SECF). La réunion à été configuré d'après trois sessions: sources pour l'histoire forestière, interprétation de la végétation d'après l'histoire forestière et histoire socio-économique des «montes» espagnols. Dans cette réunion 35 communications ont été présentées.

Mots clé: histoire, dynamique et sources d'information forestière.

Abstract. *Second Meeting of Forest History. Valladolid, 18 th to 20 th September 2003*

From 18th to 20th September 2003, the 2nd Meeting of Forest History took place in Valladolid, organized by the Research Group of Spanish Society of Forest Sciences (SECF).

The meeting was structured in three sessions: sources for the forest history, interpretation of vegetation from forest history and socio-economic history of Spanish «montes». In this meeting 35 communications were presented.

Key words: history, dynamics and information sources of forest.

Del 18 al 20 de setembre del 2003, es va celebrar a Valladolid la Segona Reunió sobre Història Forestal, organitzada per la Societat Espanyola de Ciències Forestals (SECF) i el Departament de Geografia de la Universitat de Valladolid. En aquest acte hi van participar diferents especialistes de l'àmbit forestal del sector públic (administració i universitat), els quals, durant tres jornades (dues de gabinet i una sortida de camp), van debatre sobre diferents moments històrics significatius de la història forestal espanyola, a la vegada que intercanviaven plantejaments metodològics i fonts d'informació per a l'estudi de la dinàmica de la vegetació.

El disseny de la reunió va permetre diferenciar les sessions de treball a partir de les fonts d'informació (sessió 1a, «Fuentes para la historia forestal») i la interpretació dels resultats; tant des d'un punt de vista natural (sessió 2a, «Interpretación de la vegetación desde la historia forestal») com social i econòmic (sessió 3a, «Historia socioeconómica de los montes españoles»). Per aquest motiu, a la conferència inaugural del matí del primer dia «El monte mediterráneo como paisaje cultural desde una perspectiva interdisciplinar», realitzada pels ponents Enrique García Gómez, Juan Pereira Sieso Mendoza i Juan Carlos Vizueté Mendoza i que obria la primera sessió, es van repassar diferents fonts d'informació (paleobotàniques i documentals) en el que va ser una aposta decidida per la pluridisciplinarietat. El marc de referència del discurs va ser el projecte Quercus, una interessant investigació sobre l'alzinar que s'estudia des de visions molt diverses però complementàries: d'aquesta manera, la dinàmica natural de l'espècie s'associa a la seva història com a recurs (estudis de paleobotànica i economia), sense oblidar les connotacions culturals d'aquesta espècie com a símbol d'identitat pagana i religiosa en el passat i el present (estudis d'història i antropologia). La primera sessió de treball es va completar amb una altra ponència marcadament erudita «La administración de los sitios reales en el siglo XIX. Jardineros e ingenieros de bosques», realitzada per la geògrafa Josefina Gómez Mendoza, la qual, d'una forma magistral, posà especial atenció en la configuració de l'origen de les ciències forestals a partir del segle XIX —amb exemples de la província de Madrid basats en la gestió de «los sitios reales»— i va servir per suggerir totes aquelles fonts d'informació que apareixerien amb la gestió administrativa i reflexionar sobre aquest període. Una nova sessió de treball —la segona— i la ponència titulada «La voz *montes* y la transformación histórica del espacio arbolado», pronunciada per Luíís Gil, encetava la tarda. Una suggestiva reflexió sobre l'origen etimològic dels termes més usats en història forestal (*montes*, *bosques*, *silvas*, etc.) i els seus significats canviants al llarg de la història. No sembla que amb aquesta provocativa ponència

es volguessin posar les bases de cap «vocabulari forestal», sinó més aviat donar criteris per a una correcta interpretació del variat llenguatge forestal a partir de les fonts documentals. En aquest sentit, per exemple, es va destacar el terme *montes* —sense traducció completa al català!— com una particularitat pròpia de la llengua castellana per designar aquelles masses de bosc i pastures que es troben deixades de la mà de la gestió humana, factor que sí que compleix el terme *forestal*. En aquest sentit, l'ambivalència dels termes traspuava la concepció canviant del món forestal: «heredamos montes y legaremos forestas», deien els primers enginyers forestals. Una declaració de principis que canviaria radicalment «es un reto transformar en montes las forestas» i que Luís Gil va presentar magistralment aconseguint l'atenció del nombrós públic. Al matí del segon dia, la tercera sessió de treball es va iniciar amb la darrera ponència de la reunió, el seu responsable fou Iñaki Iriarte Goñi, amb el títol «La funcionalidad económica y social de los montes: un esbozo de las transformaciones a largo plazo». En el transcurs de la seva exposició, l'autor va fer un repàs a l'estat de la qüestió sobre la història forestal des d'un punt de vista socioeconòmic i va presentar les que, segons ell, haurien de ser les línies que caldria seguir en els propers anys en aquesta disciplina. Va finalitzar la seva intervenció reclamant més interdisciplinarietat dels investigadors per solucionar els buits de determinats períodes històrics.

Durant aquestes jornades, les ponències donaven pas a les comunicacions —de deu minuts de durada cadascuna—, que servien per il·lustrar les sessions de treball plantejades. El nombre de comunicacions llegides va ser desigual, ja que les dues primeres sessions en van tenir vuit cadascuna, i la tercera, dinou. En d'altres circumstàncies aquest fet hauria estat significatiu d'alguna mena de predilecció temàtica, però pel vist i escoltat a Valladolid, l'ambigüitat en les comunicacions (algunes poc centrades en la sessió proposada) restà valor a aquesta diferència. Cal valorar com a positiu el fet que en les comunicacions hi hagués representades la major part de les metodologies emprades en història forestal; però com a negatiu que la major part de les fonts documentals es basessin únicament en documents escrits i pràcticament no hi hagués treballs a partir de fonts de tipus gràfic i/o oral, o la combinació de tots. La manca i dificultat d'accés a determinades fonts gràfiques explicaria aquest fet, però no és així per a les fonts orals, en aquest sentit, es van poder sentir algunes veus d'alerta per tal d'enregistrar una memòria oral que s'està perdent. La desigualtat en l'ús de les fonts documentals provocà que tres quartes parts de les comunicacions fessin referència al segle XX o a l'edat moderna. Per aquest motiu, van resultar rellevants les poques informacions sobre l'edat mitjana i els estudis de llarga durada plantejats a partir de l'ús de tècniques paleobotàniques. Igualment, la interpretació del treball de camp a partir de les informacions aportades per les fonts documentals refermà la idea de la necessària combinació de metodologies i l'ús pertinent de cercar aproximacions diferents a un mateix objecte d'anàlisi. S'ha de destacar també la coincidència absoluta entre forestals i geògrafs (la majoria dels assistents) sobre la idea que l'espècie humana és un element indispensable per comprendre la història vegetal; una consideració que fins no fa

gaires anys hauria sentit veus crítiques des de l'interior d'aquestes disciplines, llavors excessivament preocupades per l'estudi dels elements abiòtics i biòtics.

Per acabar, cal dir que l'èxit d'assistència a la reunió de Valladolid posa de manifest l'interès actual pels estudis d'història forestal —en l'anterior reunió celebrada a Madrid l'any 1999 únicament s'havien presentat onze comunicacions— i deixa entreveure un llarg camí per recórrer en el qual la geografia té moltes coses a dir. Ja que, si bé la descripció de les fonts és necessària, tal com s'ha demostrat sobradament en aquesta reunió, el pas següent ha de ser la interpretació geogràfica d'aquests resultats, és a dir, en una escala temporal i espacial determinada. Només d'aquesta manera es podrà superar l'estat actual d'aquesta mena d'estudis i avançar cap una comprensió global del problema que aporti arguments per a la gestió forestal actual i l'ordenació del territori.